

SCHEPP ZOLTÁN¹

A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM GAZDASÁGTUDOMÁNYI KÉPZÉSEINEK HELYZETÉRŐL ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEIRŐL

Az előadás „A felsőoktatás és iparpolitika — helyzetfelmérés” c. konferencián hangzott el 2018. november 7-én. A rendezvényt a Magyar Statisztikai Társaság Statisztika-oktatási Szakosztálya, a Budapesti Corvinus Egyetem Statisztika Tanszéke és a Köz-Gazdaság c. folyóirat szerkesztősége szervezte.

Egy vallomással kell kezdenem az előadást, ugyanis én nem készültem diavetítéssel, de valójában nem bánom, hogy így tettem. Készültem ugyanis helyette gondolatokkal, még hozzá nem olyanokkal, amelyeket most kellett az elmúlt órákban kiötlelnem, hanem olyanokkal, melyek húzamosabb idő alatt gyűltek össze, és emellett az eddig elhangzott előadások (Sándorné Kriszt Éva professzor asszony és Kovács Péter dékán úr előadásai) is nagyon sok kapcsolódási pontot kínálnak. Nagyon örülök, hogy ilyen sok diák van most jelen, én mindig jól érzem magam, ha ennyi fiatal között lehetek. Kíváncsi lennék, hogy vajon a K karos hallgatók vannak-e többségben? Jól sejtem? K karosok, G karosok, milyen az arány? Kezet föl, ezek szerint G! Nagyszerű! Én Pécsről jöttem, ahol egy Közgazdaságtudományi Kar van immár 48 éve, és nálunk tulajdonképpen egy karban integrálódik ez a két dolog. Nálunk nem képez külön kart az üzleti és a közgazdaságtudományi (economics) képzés, vénámat tekintve én magam is a kettő között leledzem, talán egy picit inkább K-s vénával, de mégis ennek a döntően inkább üzleti karnak vagyok a dékánja, már a második ciklusomat kezdve. Ebből fakadóan próbálok egy integrált nézőpontot megjeleníteni, de igazából mindkettőnek van komoly hozadéka. A K Karos nézőpontnak például az, hogy ha az ember egy problémát szemügyre vesz, akkor ahhoz először is meg kell találnia a megfelelő dezaggregációs szintet. Elég nagy hangsúlyt kapott az előző két előadásban, hogy a gazdasági felsőoktatás és ezen belül egyes intézmények milyen specifikus kihívásokkal küzdenek. Ezeket én is ismerem és hozzá is fogok tenni egy speciális pécsi nézőpontot, ami azért érdemben tud különbözni, de persze sok mindenben meg hasonlít ahhoz, amiket a korábbiakban már hallottunk. Mindemellett megpróbálom a saját gondolatmenetemet végigvinni, mely rögtön kapcsolódik is ahhoz, amit Kriszt Éva kolleganóm mondott el a korábbiakban. Én ott voltam vele együtt 2016 decemberében, amikor a „Fokozatváltás a felsőoktatásban” című szakpolitikai stratégiának az ágazati interpretációja útjára indult. Ennek a máig érvényes stratégiának az a sajátossága, hogy abban a gazdaságtudományi képzési terület az egyik kiemelt területként van nevesítve, miközben ha egy picit is őszinték akarunk lenni, akkor látnunk kell, hogy 5-6. éve leginkább egy diszkriminált terület. Ez a kettősség egyszerre volt jelen akkor annál az asztalnál is, ahol konstruktív szándékkal gyűlt össze Palkovics László miniszter úr (akkor még oktatási államtitkári minőségében), Parragh László kamarai elnök úr, jó néhány vállalatvezető, valamint jó néhány intézményvezető

¹ egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

– a hallgatók akkor még nem voltak köztünk. Első vívmányaink egyike volt, hogy a hallgatókat mi invitáltuk oda, mert a fő finanszírozók egyikeként nekik is ott volt a helyük az érintett szereplők között. Én magam voltam az, aki ott – habitusomból fakadóan – egy kérdést elég nagy hangsúllyal próbáltam meg felvetni, és azt gondolom, sikerült is azt a végkifejletbe átvinni, mégpedig, hogy nagyon fontos lenne tisztázni az érdekvizonyokat. Az állam szerepe ugyanis elég összetett: versenykörnyezetet teremt, szabályozó hatóság, fenntartóként az intézményeket közvetlenül is felügyeli, ezen túlmenően pedig próbál komplex politikákba ágyazott törekvéseket valahogy keresztülvinni. Ha az intézményi oldalt szemléljük, akkor a pénzügyes vénám azt mondja, hogy mégis csak a pénz beszél. Az említett szituációban egy meglepő faktummal tudtam konfrontálni a jelenlévő notabilitásokat, mégpedig, hogy az a kar, melyet én vezetek, abban az évben (2016-ban) összességében, különböző csatornákon több pénzt fizetett be az államkasszába, mint amit onnan kapott – állami intézményként!

S akkor itt álljunk meg, és gondoljuk át egy pillanatra, hogy egy olyan karról beszélek, amely a korábban hallottakhoz képest lényegesen rosszabb helyzetű régióban dolgozik. Mégis a hallgatók az alapképzésre döntő többségükben vagy a saját családi megtakarításaikból vagy saját adósságból (pl. diákhitelből) érkeznek, és az akkori állapotok szerint csak marginális arányban állami ösztöndíjas hallgatóként. Tehát voltaképpen a térségből kivont vásárlóerő az, amelyik ezt az egész rendszert ebben a formában szponzorálja, és nem azok a vállalatok, amelyek vezetői akkor ott egyébként tényleg a legjobb szándékkal ültek közöttünk. De a vállalati szektorra akkor még nem ez volt az általánosan jellemző, a cégek többsége még jó két évvel ezelőtt is viszonylag kényelmes helyzetben érezte magát ahhoz, hogy az államigazgatáson keresztül nyújtsa be a saját igényeit, hogy ő mit szeretne ettől a rendszertől. Nos, én meg felhívtam a figyelmet rá, hogy talán méltóztathatna egyébként elmozdulni abba az irányba, amit a miniszterelnök úr annak idején úgy fogalmazott, hogy az állam kivonulásával párhuzamosan majd megérkeznek a cégek a finanszírozásba. De az utóbbi akkor még – legalábbis mifelénk – sajnos jobbra elmaradt.

Annak, hogy az ember ilyen munkát végez, mint én dékánként, van egy olyan hozadéka, hogy rendkívül sok viszonyrendszerben mozog. Nekem is van többféle, köztük jók is, rosszak is, meglepők, mindenfélék. Volt szerencsém ezen a héten az egyik nagy hazai bank regionális vezetőjével személyesen beszélgetni. Kifogástalan személyes nexusunk van és így felvettem kari oldalról, hogy a szakmai kooperációnak elsődlegesen a Közgazdaságtudományi Kar és az illető bank relációjában kell definiálódnia, ezért az együttműködési megállapodás, amit a rektori vezetés néhány hónappal korábban aláírt, biztosan nem jó se tartalmában, se kalibrációjában. Miközben az első kérdésben egyetértettünk, azért az is hamar nyilvánvalóvá vált, hogy az ő fejükben pedig igenis azok a számok vannak lehorgonyozva. Miközben itt egy viszonylag nagy és igencsak jövedelmező bankról beszélünk, az általuk relevánsnak vélt összeg éves szinten az 5 millió forintos tartományban mozgott – nem a kar, hanem az egész egyetem vonatkozásában! Most tessék ezt a hallgatói önköltség-térítési díjakkal egybevetni... Szóval a realitások meg a víziók akkor tudnak egymással valamiképp összhangba kerülni, hogyha ehhez egyébként kellő realitásismertet is párosítunk. Azt gondolom, hogy ebben mi megpróbáltunk felnőni a feladathoz, megpróbáltuk még kényelmetlen helyzetekben is azt a szempontrendszert belevinni a folyamatba, amit csak a terepről tudhattunk. Tehát amit csak az ismer, aki egyébként ott dolgozik, aki ott van, aki a hallgatókkal kommunikál. Aki egyébként – ez most zárójeles megjegyzés – küszködik nap, mint nap azzal, hogy erősen megváltozott a világ, a technológiai szakadék meg mindenféle más

miatt egyre nehezebb a hallgatókkal és egymással érthetően kommunikálni, még akkor is, ha kölcsönösen szeretnénk.

Tehát egyre nehezebb és ezért is mondtam, hogy nagyon élvezem, és nagyon örülök neki, hogy itt most ennyi, láthatólag kíváncsi ember van jelen. Mert konkrét tapasztalatokat szeretnék megosztani, tényleg fix szándékom eljutni odáig, hogy akkor mi mit is tehetünk konkrétan, és el is fogok jutni eddig. De előbb az első kérdéskört próbálom lezárni, azt a tömböt, ami a felsőoktatás szabályozásától indult ki. Adva van Magyarországon egy emberemlékezet óta, de minimum a '90-es évek közepe óta masszívan alulfinanszírozott rendszer, melyet időről időre a teljességgel kiszámíthatatlan, jellemzően az általános politikai kontextusból kiragadott, sokjellegű szabályozási reformok gyötörtek. A legutóbbi szokás az, hogy most már el sem mondják, hogy egyébként mégis mi végre!? Tehát ehhez igazodva próbálna az ember azért jövőképet adni, fiataloknak értelmesen tölteni az idejét, felnőni a feladatához, merthogy mindeközben még azért közalkalmazottak is volnánk. Azt gondolom, ehhez csak az vezet el, hogyha egyébként egymással az egyenes, a korrekt, a tényszerű kommunikáció útjára lépünk, és nem kerüljük meg azt a kulcsponthoz vezető kérdést, hogy itt is vannak érdekviszonyok. S ezeket az érdekviszonyokat nagyon fontos látható módon tisztázni, mert értelmes, stabil keretfeltételek csak akkor tudnak kialakulni, ha ilyenekkel rendelkezünk és ezek mindenki számára ismertek. No azért ezzel együtt kisebb fokozatváltás van, túl azon, hogy a gazdasági terület kiemelten kezelendő, hiszen ez is ki volt nyilvánítva. Itt említeném meg egy pillanatra azt a kihívást, amelyikben az ún. „harmadik misszió” elhelyezkedik. Amelyikben az egyes intézményeknek a specifikus lokációja, az ottani gazdasági adottságok, a helyi társadalmi struktúra és az ebből adódó elvárás-rendszer azt még tovább színezi. Továbbá a felsőoktatásban van egy masszív törekvés, melyben van kontinuitás, és a „Fokozatváltás” is rögzítetten nemzetköziesít. Ezt azért ne felejtsük el, és itt, a Budapesti Corvinus Egyetemen pláne ne! Ennek, azt gondolom, hangsúlyos jelentősége van a jelenlegi helyzetben, a várható változások közepette. Azt azért hozzáteszem, hogy nemcsak itt van jelentősége, de másutt és másként is van. Nálunk Pécsen például a Modern Városok Programban, amelyben a kormányzat célja az, hogy vidéki megyei jogú városok hazai költségvetési forrásokból finanszírozott fejlesztések révén lépjenek növekedési pályára. Ehhez kapcsolódóan Pécsen egy olyan konstrukció nyert kialakítást, amelyikbe a város számára az egyik legígéretesebb befektetésnek az tűnt, hogyha az egyetemet próbálja egészen közvetlen módon is fejleszteni, mert a külföldi hallgatók – ahogy dékán kollégám a szegedi példán korábban elmondta – keresletet hoznak a városba. Az egyetem tehát a helyi gazdaság húzóerejét adni képes entitás. Ebben meghatározó szerepet játszik az orvosképzés, amelyiknek a bevételei (nemcsak Pécsen, hanem a másik két nagy, vagy még nagyobb vidéki tudományegyetemen is) az elmúlt években, angol és német nyelvű képzésekben igen látványosan már-már exponenciálisan emelkedtek. Tulajdonképpen, ha a Dél-Dunántúli szemlélem, az egész térségnek a legnagyobb exportőre ezen az indirekt úton a Pécsi Tudományegyetem. A Modern Városok Programhoz kapcsolódóan összességében egy 25 milliárd forintos keret is érkezett hozzánk, amelyik már nemzetköziesítési törekvésekkel és elvárásokkal összefüggésben fordítható fejlesztésekre. Tehát külföldi hallgatói létszámhoz kapcsolódó vállalkások voltak az előfeltételei a szokásos intézményen belüli küzdelmek mellett annak, hogy a karok fejlesztési forrásokat tudjanak szerezni.

Ugyanakkor azért az elmúlt két év alatt sok minden változott. A legeslegmarkánsabb változás azt gondolom a munkaerőpiac változása, nem tagadom, én erősen meglepődtem e folyamatok intenzitásán. A munkaerőpiac változásai most már érezhető módon rányomják a bélyegüket

arra, hogy a potenciális céges partnerek milyen attitűddel állnak az együttműködésekhez, ami számunkra természetesen kedvező. Ezen a téren is csatlakoznék mindkét előttem hallott előadás-hoz, amennyiben sokszor már az is óriási vívmány, hogyha sikerül kipréselni a partnercégekből, hogy ők tulajdonképpen mit szeretnének. Mármost túl azon, hogy valamit szeretnének, de azt lehetőleg gyorsan és persze nagyon. Meg, hogy egyébként a helyi kamara hajlamos táltosként vizionálni a jövőt, miközben azt gondolja, hogy cserébe az egyetem álljon közvetlenül a helyi gazdaságszervezés élére, ami azért lássuk be, valahogy a dolgoknak a feje tetejére állítása. Hiszen az egyetem azzal segíthet legtöbbet, hogyha a maga munkáját és feladatát tisztességgel ellátja. Vagyis akkor, hogyha jó egyetem, hogyha komoly kutatási eredményekkel rendelkezik, amennyiben olyan oktatási programjai vannak, amelyek versenyképesek, amelyek segítségével a hallgatói később jól tudnak elhelyezkedni.

Az itteni terminológiával nevezve a K és G karok viszonyrendszere azért ebben a tekintetben is izgalmas, ha a kétféle változás felől szemléljük őket. Az egyik markáns változás az elmúlt két évben, hogy van igény, növekvő odafordulás és rezonancia a cégek részéről, hogy egy kiegyensúlyozottabb viszonyrendszerben próbáljunk meg egymással kooperálni. Ez jó, ennek nyilvánvalóan örülni kell. A másik pedig az állami források kérdése: nemcsak az történt, hogy szelektíven váltak fizetősé képzések 6 évvel ezelőtt, hanem ami ennél egyébként nagyobb horderejű, hogy a korábban volt tudományos normatíva eltörlésre került, és ennek a helyére egy szelektív és lényegesen csekélyebb összegű forráspótlás érkezett az intézményekbe. Ezt viszont az idei évtől felváltotta egy ennél már világosabb elvárásrendszer mentén dedikált forrás, melyet úgy hívnak, hogy Felsőoktatási Intézményi Kiválósági Program (FIKP). Ennek keretében, ha nem is az összes, de a nagyobb felsőoktatási intézményekben olyan kutatási tématerületek validálódtak – egyébként Palkovics miniszter úr személyes közreműködésével –, amelyekben már explicit módon megjelenik az a momentum, hogy miképpen tud az intézményekben végzett kutatómunka gazdaságilag is hasznosulni. Ez a sajtóban, a hírekben manapság gyakran megjelenő dilemma, sőt konfrontációs térként is ismerős lehet, miszerint alap kutatás, meg alkalmazott kutatás különíthető el. Megfogalmazódott tehát az igény, hogy az egyetemekben lévő szellemi potenciál, és ahogyan az kutatási célokra fordítódik, annak nagyobb legyen a gyakorlati hasznosulása.

Mi abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy egyik oldalról a Pécsi Tudományegyetemen öt ilyen tématerület nyert elfogadást és ezek egyike egy gazdaság- és társadalomtudományi tématerület, ennek fókusza a hazai termelőipar szerepe a nemzet prosperitásában. A szakmai vezetőnk Vörös József akadémikus úr, aki a nemzetközi publikációs vérkeringésben évtizedek óta folyamatosan és igen magas színvonalon van jelen. A nevezett téma természetes módon kerülhetett a középpontba karunkon, melynek alapításától kezdődően hangsúlyosan ott volt a missziójában, hogy a vállalati szektor számára képezzen szakembereket, és kutassa annak nézőpontját és szempontrendszerét. Nálunk egyébként sem az elefántcsonttorony-jellegű kutatások domináltak, hanem sokkal inkább az olyanok, amelyek létező, társadalmilag releváns témákra reflektálnak. Mindez párosul jó néhány kollegánknak a nemzetközileg is számottevő publikációs teljesítményével. Itt fiatal emberek vannak, biztos vagyok benne, hogy Önök tájékozódnak, olvasnak. Elérhetőek különféle listák, rangsorok, hogy Magyarországon hol vannak a nemzetközileg legrangosabb publikációkat elkövető és egyúttal leghivatkozottabb közgazdászok. Én büszke lehetek rá egy vidéki kar képviselőjeként, hogy a TOP 20-as listán a CEU remek fiatal kutatói, a Közgazdasági Kutatóintézet (KRTK) és az Önök egyetemének kiváló kollégái mellett rajta van három pécsi kollégám is, még hozzá nem is akármilyen helyezésekkel. Én azt gondolom, hogy ez

már egy látható dimenzió, és azért ez nem a semmiből növi ki magát. Ez egyfajta különleges kapacitást, ritka képességet jelent. Az sem közömbös, hogy mindezt olyan évek után mondhatjuk el, amikor a financiális túlélés volt az elsődleges kihívás, mégis vigyázni tudtunk ezekre az igazán fontos értékeinkre.

A vidéki tudományegyetemeink költségvetése a befogadó város költségvetésével vetekszik. De azt is figyelembe kell venni, hogy pl. Pécssett a 75 Mrd-os költségvetés 2/3-a a klinikum, mert ezekbe az intézményekbe bele van integrálva a régió legnagyobb kórháza, ráadásul csúcscellátás. Tehát ezeknél az egyetemekenél dolgozik a magyar egészségügy legdrágább, leginkább alulfinanszírozott ellátásokat is nyújtó rendszere, amely nyilván egy folyamatos hiánytermelő. A jelen korban ennek a rendszernek a legnagyobb szponzora egyébként éppen a külföldi hallgatókat magához vonzó orvosképzés. Ilyen léptékben, amennyire a klinikai és egészségügyi tevékenység alulfinanszírozott, természetesen lehetetlen forrásokat kitermelni, különösen nem a szintén alulfinanszírozott társadalomtudományok területén. Pláne, hogy ezek maguk nem is feltétlenül a támogatott, hanem sokkal inkább a túrt kategóriába tartoznak.

Ha csapongónak hat előadásom, annak az az oka, hogy szeretnék sok mindent elmondani Önöknek, emellett mindazon kérdéseket, melyek itt már fölmerültek és szerintem fontosak, szintén nem szeretném reflexió nélkül hagyni. Követhettem volna ehelyett egy olyan gondolati ívet, hogy mi mindent csinálunk mi Pécssett. Természetesen azon túl, hogy mégiscsak oktattunk azért, kb. 2000 hazai, 250 külföldi hallgatót kari szinten, miközben a Pécsi Tudományegyetemnek ugyanúgy 20.000 körüli hallgatója van, mint a szegedinek. Léptékében tehát nincsenek nagy különbségek, ugyanakkor vannak érdemi szerkezeti eltérések, mert azért Szegeden mégiscsak van Biológiai Kutatóintézet, valamint lézerközpont. Pécs viszont egy olyan város és egyetem, melyben tradicionálisan nagyobb súllyal vannak jelen a társadalomtudományi területek a kínálatban. Azt kell mondanom, hogy van egy abszolút világszínvonalú művészeti karunk is, ami a kvalifikált oktatógárdát és az infrastruktúrát illeti. De azért ugye azt mindenki érzi, hogy ez nem a pénztermelési oldal. Tehát ha számba kell venni, hogy az egyébként 10 karú pécsi egyetemen hány olyan kar van, amely a saját lábán áll, akkor a válasz az, hogy 3-4, melyből mi vagyunk az egyik. Van 3-4 további, melynek, ha kicsit a hóna alá nyúlunk, akkor talán megáll a saját lábán, a többi viszont semmilyen körülmények között. Van mindeközben egy olyan finanszírozási rendszer, amelyik állami egyetem ide vagy oda, amennyiben nem lenne jelentős saját bevételünk, akkor simán belefulladásra kényszerít a szükségyszerű kiadásainkba. Tehát az, hogy kilóg a fejünk a vízből, csak annak köszönhető, hogy néhány helyen még jelentenek valamit a kari kollektíva számára is olyan fogalmak, mint teljesítmény, vagy helytállni a versenyben. Egyébként pontosan azokon a karokon, ahol ez szakmai tradíciókból és nem a korszellemből fakad, mondhatni független vagy még inkább ortogonális az utóbbira. Miféleképp, ahol a helyi klinikum egy pénztermelő, szokás pengégerre állítani a vezető orvosprofesszorokat meg a klinikaigazgatókat. Mondván, hogy ők az „orvos-bárók”, úgymond a rendszer haszonélvezői.

Miközben tényleg egy rendkívül beteg rendszerről beszélünk, de azt ugye senki se gondolja komolyan, hogy az egyébként tradicionálisan nagyon kemény versenyre kihelyezett orvosi miliőben rendszerszinten tudnának többségben lenni a klinikák az élükön olyan a professzorokkal, akik mögött ne lenne nemzetközileg is értelmezhető teljesítmény. Tehát lehet őket irigyelni, de mégiscsak ők testesítik meg egy ilyen sokkarú egyetemen néhány társkarának, például a mi karunk vezető kutatóinak társaságában azt a tudástőkét, amitől rajta vagyunk a világtérképen. Ha nem lenne ez a tudástőkénk, ami nemcsak ezen a 93.000 km²-en, vagy még egy annál sokkal

szűkebb közegben számít tudásnak, hanem tudás a világ egészére is, akkor nem lenne ránk kíváncsi senki, mégpedig okkal-joggal.

Most visszakanyarodnék a karhoz. Mi tehát egy a tudományegyetemi identitás iránt elkötelezett kar vagyunk, aki azt kell, hogy mondjam, eddig vezetéssel eredményes küzdelmet vívott azért, hogy ne váljon fejős tehéné. Erre nem is nagyon lettünk volna képesek, és emlékeztetnék rá, hogy ha képesek lettünk volna rá, akkor azt csak a diákjaink és családjaik terhére tudtunk volna tenni. Azt gondolom, hogy ennyi felelősségem nekem is van a diákokkal szemben, meg magunkkal szemben is, hogy ezt megakadályozzam, amíg tehetem. Mindeközben a karon megőrzött forrásokból azért sok minden progresszívet elkezdtünk. Működik nálunk, pl. egy Tehetségközpont, mely egyebek mellett hallgatóink kompetenciamérésével, illetve annak fejlesztésével foglalkozik. Ez utóbbi összefügg azzal, hogy hova, milyen hallgatói merítési bázis jut, majd azt követően az intézményben milyen minőségű munka zajlik vele. A jelenlegi hazai egyetemi rangsorok csak az előbbi, a bemeneti hallgatói minőséget veszik így vagy úgy figyelembe, miközben az utóbbi, az intézményen belüli tudás- és képesség transzformáció nyilván legalább olyan fontos szempont, ha nem fontosabb. Mi a hozzáadott érték, mennyivel megy ki komplexebb emberként egy fiatal, mint ahogy megkezdte tanulmányait? Mennyire elégedett ugyanő friss diplomásként? Szeretném jelezni, hogy ez egyébként egy olyan projekt, amire az Oktatási Hivatal is megbízást kapott és ők nemrég mihozzánk jöttek el azért, hogy a tapasztalatokról tájékozódjanak. Merthogy nálunk ugyan egyelőre kezdetlegesen, meg egy eredetileg nem a felsőoktatási közegre, hanem az üzleti életre specifikált módszertanból kiindulva, de már évek óta van ilyen. Van már olyan évfolyamunk az alapképzésen, melyre input és output oldalon is megmértük, hogy mi történt a kompetenciáival. Van most már olyan kutatás is az egyik intézetünkben, amelyik kifejezetten azt célozza, hogy lehet ezt a vállalati szektorban használatos modellt megfelelően adaptálni a felsőoktatási közegbe. Az Oktatási Hivatalnak ki lett adva az ukáz, de még nem tudták teljesíteni az elvárást. Mi meg tesszük ezt a magunk meg a hallgatóink érdekében azért, hogy értelmesebb munkát tudjunk végezni.

Van emellett egy Gazdaság- és Üzletfejlesztési Központunk, ahol lelkes fiatal kollégáim dolgoznak már ötödik éve, és ahol az egyetem polgárainak (oktatóknak, kutatóknak és főleg a diákoknak) az ötleteit segítik üzleti lehetőséggé fejleszteni angolszász mintákra alapozva. Nagy előnyünk ezen a téren, hogy 10 karú az egyetemen, hogy van Természettudományi Kar, Műszaki és Informatikai Kar, Egészségtudományi Kar stb., melyeken más-más dolgokra fogékony emberek dolgoznak. De a Közgazdaságtudományi Kar kötelékében ugye gazdasági vénával rendelkező emberek is vannak, akik a társári kollégák hóna alá tudnak nyúlni, ha azok ezt igénylik. Az én kollégáim ezt nagyon nagy lelkesedéssel teszik és segítenek, mint ahogy segítik egyébként a térségünk kisebb vállalkozásait is, hogyha ugyanilyen típusú stimulációra van igényük. Már említettem, hogy 48 éves a képzés Pécsen, ez nekünk egy előnyünk, mert miközben manapság a térség maga inkább hátrányos helyzetben van, de nekünk előnyös adottságunk, hogy a végzettjeink között már vannak befutott szakemberek, akik ún. Alumni-tanácsba összegyűjtve tudnak a segítségünkre lenni. Tehát az üzleti életben komoly tapasztalatokat fölhalmozott menedzserként, jó pár esetben vagyonos cégtulajdonosként. Ismertek az ország leggazdagabb embereit tartalmazó listák, ezeken azért nekünk is van néhány egykori hallgatónk. Ne csináljunk titkot belőle, hogy vannak, akik huzamosabb ideje megtalálhatók ezeken a listákon, és olyan is akad köztük, aki az elmúlt néhány év lehetőségeit megragadva került oda. A lényeg az, hogy van egy elérési lehetőségünk az üzleti élet felé, illetve van egy gyakorlatias beállítottságunk, ami azt gondolom,

hogy fontos lehet. Hasznos számunkra az a szellemiség, tudás és a tapasztalat, no meg emellett az az elhelyezkedési lehetőség-tér, amit ők hozhatnak be a diákjaink számára.

Végül van még egy komoly kihívás, ami viszont nem specifikus a gazdasági képzési területen. A felsőoktatásban 2015 óta kancellária-rendszer is van. Ami a működés tekintetében egy nagyon más modell, és intézménye, illetve személyi konstellációi válogatják, hogy miként, de ennek a modellnek a részleteket illető kidolgozatlanlansága így vagy úgy felszínre bukik. Tehát vannak működési zavarok, és van, ahol ez gyorsabban bukik ki, mert olyan a konstelláció, van ahol pedig lassabban. Egy biztos, ott, ahol van közgazdaságtudományi kar, vagy G kar – most teljesen mindegy, mi a kettő együtt vagyunk – arra ez fokozott felelősséget ró, mert ő az, aki a párbeszédet tudja stimulálni, vagy ha viták vannak, akkor szaktudásával az ún. „akadémiai” oldalt segítheti. Én tegnap reggel a rektorunknál kezdtem, ma reggel a kancellár úrnál, holnap meg a rektori vezetőin fogok. Miközben a hírek tele vannak olyasmikkal, hogy az ELTE-n egyes karokon költési stopot rendeltek el, de a SOTE-n is volt valami csodás hír épp tegnap, aközben mi „segíts magadon, hogyha más nem segít rajtad” – a költségvetési tervezésnek azt a modelljét, ami az elmúlt néhány évben kialakult, együttműködve a kancelláriával, mi, az akadémiai oldal képviselői, gyakorlatilag az utolsó szegletig újrendezzük. S ezt úgy, hogy ebből nem fog senki botrányt látni. Csak tudják, ehhez az kell, hogy az ember belevigye minden türelmét, tudását, nagyon sokat dolgozzon és valóban ne hatalmi játszmaként tekintsen erre a kérdésre, hanem kölcsönösen be tudja látni, hogy mindezt a saját boldogulásunkért tesszük. Szóval ez is egy olyan szelet, ahol azt gondolom, hogy specifikusan gazdasági karok fontos missziót tölthetnek be. De, hogy még egy egészen friss példát említsek, nemcsak Modern Városok Program van, hanem van már Modern Falvak Program is, és az erősen fogyatkozó időkeretemben még erről is szólni szeretnék. Ebben egy pilot projekt indul Szabadszentkirály település és a PTE együttműködésében a közeljövőben. Amelyikből kiderülhet, hogy mit képes az egyetem tudástökéje hozzáadni egy ilyen rurális térséghez, merthogy minket az vesz körül. Szóval nem egy világvárosi agglomeráció vesz körül, hanem egy rurális térség, ahol nagyon eltérőek a lehetőségek és másféle segítségre nyílik igény.

Ígértem még, hogy valamilyen módon kitérek az iparpolitikára, és azt a gondolatkört szeretném itt most még képbe hozni, amit ipar 4.0 néven emlegetnek. Erről mindenki hallott, rendkívül divatos a történet és általában két nézőpont dominál. Az egyik az, hogy tekintsünk rá lehetőségként, és aki lehetőségként tekint erre, az jellemzően kockafejű informatikus vagy valamilyen a technológia-gazda szemüvegén keresztül közelítő műszaki ember, de csak ritkán közgazdász kolléga. A társadalomtudósok általában itt inkább a félelmeiket fogalmazzák meg. Hogy milyen mértékű kihívások előtt állhat a munkaerőpiac egy ilyen technológiaváltással. Nos, én meg azt gondolom, hogy nálunk – leginkább a már említett intézmény-kiválósági programba illesztve – a kutatáshoz kapcsolódóan az egyik nagyon fontos központi mágnes lehet a technológiai változások társadalmi vetületeinek alapos és sokoldalú körüljárása. Mert ez azért alapvetően mégiscsak gazdaság- és társadalomtudományi kérdés, és ha látni akarjuk az esélyeket, akkor biztos, hogy nem csak valamilyen partikuláris technológiai szemüvegen keresztül kell szemlélődni. Egy olyan térségben, mint amilyen a miénk Dél-Dunántúlon, láthatólag nem tud átütni az a fajta újraiparosításra épülő gazdaságfejlesztési modell, amelyet ugyan sokan vitatnak, de nincs mit vitatni abban, hogy igenis vannak sikerei a létező magyar valóságban. Pécs lemaradt erről a vonatról, nálunk nem sikerült a klasszikus termelőipar mentén dinamizálni a helyi gazdaságot, melynek persze számos ismert oka van. De a szükségből erényt lehetne kovácsolni most, amikor egyébként lasszóval kell fogni munkavállalókat, Pécs viszont rendelkezik nagyságrendileg kb. 2000

tényleges vagy látens diplomás munkanélkülivel. Olyan tanult és művelt emberekkel, akik nem digitális analfabéták, de lehet, hogy a skilljeik összességében nincsenek még úgy berendezve, ahogyan egyébként ez a kor igényli. De nekünk itt egy óriási tartalékunk lehetne. Meg kell érteni picit mélyebben a lokális társadalmi szövetet. Ehhez interakcióba kell kerülni a társtudományok művelőivel. A már többször említett intézményi kiválósági tématerület kötelékében a bölcész karról szociológus és pszichológus kollegák is dolgoznak, és az ő segítségükkel egyebek mellett empirikus szociológiai kutatások segítségével próbálunk eljutni annak megértéséhez, hogy milyen sajátos tulajdonságai lehetnek a helyi társadalomnak. Lehet, hogy egyébként közpénzügyileg szegénypadra lehet ültetni Pécs városát, mert nincs még egy olyan magyar nagyváros, amelynek rendszeresen ilyen masszív pénzügyi gondjai lennének. De aki már járt a városunkban, többségében szívesen visszajönne. Mert Pécs amúgy azon kevés magyar városok egyike, amelyek ugyan nem metropolisz, de ott élni, annak az összes dimenziójával, így az életminőséggel és kultúraforgyasztsági lehetőséggel igenis versenyképes. Nálunk jól lehet élni, csak az a kérdés, hogy miből!? Utóbbihoz először azokat az egyéni szintű mismatch-eket kellene jelenséggé megérteni, amik mifelénk jellemzőek. Meg azt is meg kellene érteni, hogy nem egyszerűen arról van-e szó, hogy Pécs valahol az eloszlási függvény peremére szorult abban a föderális forrás- és feladatmegosztási rendszerben, ami jelenleg és már huzamosabb ideje működik Magyarországon. Ha igen, akkor viszont nem a rendszerszinten megszokott megoldások lehetnek adekvátak, hanem specifikus megoldásban kellene gondolkodni. Az persze a lokális városvezetőknek lett volna már huzamosabb ideje a felelőssége, hogy ezekre a faktumokra rámutassanak és utána a centrális instanciákkal kialakítják azokat az alternatív módozatokat, amelyek segítségével egy másféle növekedési pálya kialakítható. E tekintetben egyetemi oldalról, ami belefér, azt mi megtesszük, de nem tudunk olyan feladatokat magunkra vállalni, amire nem az egyetem predesztinált. A kiválósági tématerületi kutatás keretében meggyőződésem szerint mi is érdemben tudhatunk segíteni helyben is. Számos vállalattal léptünk már kapcsolatba, és még többel fogunk, hogy közös kutatási projekteket alapítsunk a termelési és üzleti folyamatok, illetve modellek fejlesztése érdekében. De az roppant fontos, vagy inkább elengedhetetlen, hisz különben nem beszélhetnénk tudományos normák szerinti kutatómunkáról, hogy a konkrét kérdésfeltevések, a módszerek, a kollaborálók igenis autonóm módon definiálódjanak. Ebbe kívülről nem szól bele senki, nem is szólhat, ha igen, akkor felejtjük is el az egészet.

Időm végére érve azzal összegeznék, hogy ami előttünk áll, az bizony egy rögzös, egyáltalán nem kitaposott vagy könnyű út. De eddig még mindig sikerült találnunk valamilyen ösvényt, legyen szó akár oktatásról, kutatásról, vagy intézményi menedzsmentről, amelyik kínált egy értelmes lehetőséget, és mi ezen utakon próbáltunk eddig, és fogunk ezután is előrehaladni.

Köszönöm, tudom, hogy kicsit mindenkinek túlságosan igénybe vettem az idejét, talán a figyelmét is, pláne ezzel a csapongóbb előadásmóddal, de hátha tudtam azért egy-két olyan gondolatot mondani, ami megragadt a fejükben. Bízom ebben, és ha van kérdésük, tegyék fel! Köszönöm szépen!